

УДК 330.3:338.1

JEL: G31

ЛІЗИНГ ЯК ІНВЕСТИЦІЙНА СКЛADOVA ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ВИРОБНИЦТВА

Поддєрогін А.М.,к.е.н., професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»**Марченко Н.А.,**к.е.н., доцент кафедри фінансів,
Чернігівський державний інститут економіки і управління

- Д У статті розглядаються переваги лізингового методу фінансування відновлення основних засобів промислових підприємств; проводиться аналіз використання лізингу в економіці України; з'ясовуються причини стримування застосування лізингу для технологічного переозброєння виробництва; надаються пропозиції щодо стимулювання суб'єктів господарювання до використання лізингових відносин. Практичне значення статті полягає у визначенні основних причин недостатнього використання лізингу у виробничій сфері та напрямів розвитку такого методу фінансування в промисловості.
- К Лізинг, кредит, ринок лізингових послуг, основні засоби.

ЛИЗИНГ КАК ИНВЕСТИЦИОННАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ОБНОВЛЕНИЯ ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ ПРОИЗВОДСТВА

Поддерегин А.Н.,к.э.н., профессор кафедры корпоративных финансов и контроллинга,
ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана»**Марченко Н.А.,**

к.э.н., доцент кафедры финансов, Черниговский государственный институт экономики и управления

- Д В статье рассматриваются преимущества лизингового метода финансирования восстановления основных средств промышленных предприятий; проводится анализ использования лизинга в экономике Украины; выясняются причины сдерживания использования лизинга в технологическом перевооружении производства; предлагается стимулирование субъектов хозяйствования к участию в лизинговых отношениях. Практическое значение статьи состоит в выделении основных причин недостаточного использования лизинга в производственной сфере и направлений развития такого метода финансирования в промышленности.
- К Лизинг, кредит, рынок лизинговых услуг, основные средства.

LEASING AS INVESTMENT COMPONENT OF FIXED ASSETS' RENEWAL

Poddyerohin A.M.,

PhD in Economics, Professor of Department of Corporate Finance and Controlling, SHEE "Kyiv National Economics University named after Vadym Hetman"

Marchenko N.A.,

PhD in Economics, Associate Professor of Department of Finance Chernihiv State Institute of Economics and Management

- Д The article deals with the advantages of the leasing method of financing renewal of property and equipment of industrial enterprises. It analyses the use of leasing in economy, the reasons for moderation of widespread use of leasing for technological upgrading of production are presented; suggestions how to encourage businesses to join the leasing relationship are made. The practical significance of the article is in highlighting the main causes of insufficient using of leasing by producers, and defining trends regarding the development of this method of financing in industry.
- К Leasing, credit, leasing services market, fixed assets.

Постановка проблеми

Необхідність розвитку лізингу в Україні, включаючи формування лізингового ринку, зумовлена значною зношеністю основних засобів реального сектору економіки. Більшість українських промислових підприємств неспроможні формувати достатні ресурси для фінансування оновлення основних засобів. Залучення кредитів промисловими підприємствами здебільшого пов'язано із забезпеченням поточної фінансово-господарської

діяльності. Залучення підприємствами інвестиційних кредитів обмежене їх високою вартістю, а також високим рівнем ризику. Зважаючи на недостатність інвестиційних ресурсів, для ефективної реалізації оновлення основних засобів у промисловості економічно доцільно використовувати лізинг, що спроможний значно поживити процес технологічного переоснащення пріоритетних галузей промислового виробництва в ринкових умовах.

Лізинг є одним із факторів зростання конкурентоспроможності підприємств, покращення якості їх продукції, підвищення ефективності виробництва. Необхідність розвитку лізингових послуг пов'язана з тим, що лізинг є альтернативою банківському кредитуванню та дієвим інструментом ефективного оновлення основних засобів і технологій підприємств. Однак ринок лізингових послуг в Україні перебуває на стадії становлення. Активізація лізингових операцій істотно вплине на розвиток реального сектору економіки України. Тому дослідження проблем та перспектив розвитку українського ринку лізингових послуг заслуговує на значну увагу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Невирішеними залишається низка теоретичних і практичних питань щодо застосування та активізації використання лізингового методу фінансування оновлення основних засобів підприємств виробничої сфери. Дослідженнями в цьому напрямі займалися О. Голубка, Ю. Гринчук, І. Касько, М. Ковальчук, Н. Кузнєцов, Г. Купалова, Н. Шем'якіна. Необхідно зазначити, що у вітчизняній науковій літературі приділено недостатньо уваги питанням використання лізингу в оновленні технічного парку для підвищення ефективності господарювання підприємств виробничої сфери.

Мета статті полягає в оцінці сучасного стану лізингового ринку, визначенні основних причин недостатнього використання лізингу та обґрунтуванні напрямів активізації використання лізингового методу фінансування оновлення основних засобів у виробничій сфері економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження

Перед підприємством, яке приймає рішення про розширення існуючого або впровадження нового виробництва, завжди постає проблема пошуку й використання джерел фінансування капітальних вкладень. Якщо в країні поряд з ринком позикового капіталу, ринком цінних паперів функціонує розвинений ринок лізингових послуг, є альтернатива використанню лізингу в інвестиціях. Оптимальний варіант фінансування має забезпечити підприємству мінімізацію витрат із придбання та використання обладнання протягом терміну реалізації інвестиційного проекту. Якщо є конкурентний ринок лізингових послуг при виборі підприємством методу фінансування інвестицій в основні засоби – перевага часто надається лізингу.

Лізинговий метод фінансування відтворення основних засобів дає змогу уникнути протиріч між підприємством, у якого недостатньо коштів на їх оновлення, й банком, який видає цьому підприємству кредит в умовах недостатності гарантій повернення інвестованих коштів.

При використанні лізингового методу фінансування відтворення основних засобів суб'єкти реального сектору економіки отримують наступні переваги:

- інноваційне оновлення технічного парку здійснюється без відволікання грошових коштів з внутрішнього обороту;
- складається індивідуальний графік погашення платежів за договором лізингу;
- можливість довгострокового прогнозування майбутніх грошових потоків від впровадженого інвестиційного проекту в зв'язку з незмінністю лізингових платежів протягом усього терміну договору лізингу;
- здійснення сплати лізингових платежів після введення в експлуатацію обладнання;
- включення всіх виплат за лізинговим договором (крім оплати частини вартості об'єкта лізингу) до собівартості, що зменшує суму податку на прибуток підприємства;
- амортизація об'єкта лізингу здійснюється лізингоотримувачем, що зменшує податкове навантаження на підприємство;
- отримання права власності лізингоотримувачем на об'єкт лізингового договору.

На початку XXI ст. середньорічний обсяг світового ринку лізингу перевищив \$500 млрд. Частка лізингу в загальному обсязі інвестицій становить 15–30%. Співвідношення річних обсягів ринку лізингу і ВВП у середньому в світі дорівнює 1,55%, у країнах з високими темпами економічного зростання – близько 5%. Лізинг, що посідає важливе місце в економіці багатьох країн, є ознакою їх прогресивного розвитку. За обсягом лізингових операцій лідирує Північна Америка (більше \$224 млрд), обсяг лізингових операцій у Європі – більше \$190 млрд. Найвищі темпи зростання ринків лізингу демонструють країни Південної Америки (17%), Африки (69%), Австралії та Океанії (32%) [1].

Частка використання лізингу в загальному обсязі капітальних вкладень в Україні в 2009 році становила 1%, а на кінець 2012 року вона зросла до 3,3%. В країнах Європейського Союзу цей показник становить 12,5% [7]. Ці дані свідчать про значні можливості використання лізингу в Україні.

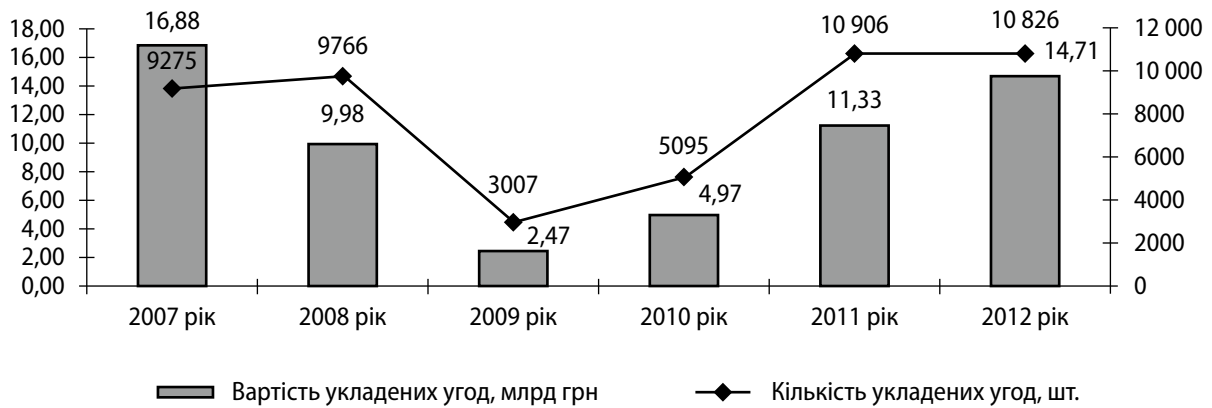

Рис. 1. Кількість і вартість укладених договорів фінансового лізингу в Україні за 2007–2012 рр. [6]

Частка використання лізингу в обсязі капітальних вкладень у 2012 році в Україні становила: сільське господарство – 16,0%, транспортна галузь – 15,2, промисловість – 2,1% [4].

Дані про кількість та вартість укладених договорів фінансового лізингу наведено на рис. 1.

У післякризовому 2009 році загальна кількість договорів фінансового лізингу в Україні знизилась більш як утричі (з 9766 угод у 2008 році до 3007 угод у 2009-му), а їх вартість – у чотири рази. Навіть у 2012 році вартість наданих лізингових активів не сягнула рівня докризового 2007 року.

Частка лізингових операцій з терміном дії договору до п’яти років на кінець 2011–2012 рр. займала менше 50,0 %, натомість частка договорів

від 5 до 10 років поступово зростала. За даними Асоціації лізингодавців України, частка довгострокових контрактів (більше десяти років) збільшилась з 2,36 % на кінець 2011 року до 4,03 % на кінець 2012-го [6].

Вартість активів, наданих у лізинг, за окремими галузями економіки України наведено в таблиці 1.

Як бачимо, в галузі транспорту переважають договори фінансового лізингу й складають 57–59% вартості всіх лізингових договорів протягом 2010–2012 років. У суб’єктів сільського господарства цей показник становить 13% у 2010 році та 19% у 2012-му. Він знижується в будівництві (2010 рік – 8,3%, 2012-й – 5,0%). Найнижчі обсяги використання фінансового лізингу – на підприємствах промисловості.

ЧАСТКА ВАРТОСТІ ДОГОВОРІВ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ У ВАРТОСТІ ВСІХ ЛІЗИНГОВИХ ДОГОВОРІВ ЗА ГАЛУЗЯМИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В 2010–2012 РОКАХ (%) [5; 6]

Таблиця 1

ГАЛУЗЬ ЕКОНОМІКИ	2010 р.	2011 р.	2012 р.
Транспорт	59,36	57,40	58,09
Сільське господарство	12,99	14,23	19,04
Будівництво	8,26	6,71	5,00
Сфера послуг	4,97	6,16	4,79
Харчова промисловість	1,36	1,05	1,04
Добувна промисловість	1,13	0,90	2,53
Машинобудування	0,49	2,10	0,51
Металургія	1,10	0,34	0,32
Легка промисловість	0,27	0,26	0,17
Хімічна промисловість	0,29	0,26	0,20
Інше	9,79	10,58	8,31

Важливою умовою широкого використання лізингу в промисловості може стати інноваційний характер пропонованих об'єктів для лізингового договору за умови чітких розрахунків щодо впровадження нової техніки й технології. Згідно з дослідженнями М.В. Кузнецова, втрати бізнесу відбуваються в результаті використання неефективних проектів інвестицій (27%), а також втрат у сфері виробництва та збуту продукції (21%) [3]. Тому необхідна чітка взаємодія й поєднання зусиль трьох сторін: інноваційної й лізингової компаній та підприємства-виробника. Для цього підприємства реального сектору економіки повинні залучати висококваліфікованих топ-менеджерів, які мають розробляти обґрунтовані бізнес-плани, відслідковувати нові тенденції розвитку ринку техніки й технології та ринку попиту на продукцію, виробництво якої планується до випуску або вдосконалюється.

Аналіз лізингового ринку України дає можливість зробити висновки, що Україна має значний потенціал для його розвитку, але є невирішені питання, які стримують його:

- 1) недостатня державна підтримка та недосконалість оподаткування в сфері лізингу;
- 2) низький попит на товари вітчизняного виробництва;
- 3) орієнтація лізингових компаній на співпрацю з великими корпоративними клієнтами (вони формують основну частку доходу компаній) [2];
- 4) складна організація підписання лізингової угоди через велику кількість учасників;
- 5) довготривала підготовка лізингової угоди, яка часто перевищує час підготовки контракту на купівлю;
- 6) високі адміністративні витрати при лізингових відносинах.

В умовах прискороного науково-технічного розвитку трапляються випадки, коли об'єкт лізингових відносин морально застаріває, а платежі при здійсненні лізингової угоди ще не завершилися.

Для прискорення розвитку лізингових відносин в Україні необхідно здійснити наступні заходи:

- удосконалити цивільне та господарське законодавство з питань лізингу та здійснити інтеграцію національного законодавства до міжнародних стандартів;
- удосконалити систему оподаткування лізингових операцій, зокрема для стратегічних галузей економіки (машинобудування, сільське господарство) та лізингових операцій, об'єктом яких є продукція вітчизняних виробників, шляхом надання податкових пільг при передачі в лізинг інноваційного обладнання;

- активізувати рекламну діяльність стосовно лізингового ринку, використовуючи сучасні технології (розсилки потенційним клієнтам через Інтернет, флаєри з описом переваг пропонованого обладнання та лізингового методу його фінансування);
- посилити антимонопольний контроль над лізинговими компаніями, які визначають найвигідніші для себе умови діяльності (за корупційними схемами);
- розширити спектр послуг лізингових компаній, а також збільшити кількість комерційних структур, які б повністю забезпечували потреби виробничої сфери на основі укладання лізингових угод шляхом збирання попередньої інформації про реальні потреби в інноваційному обладнанні підприємств-виробників, проведення семінарів для менеджерів з метою ознайомлення з технічними новинками ринку.

Доцільно при обласних лізингових центрах формувати базу даних про попит і пропозицію на обладнання й устаткування. Держава повинна сприяти запобіганню монополізації та створенню умов для розвитку добросовісної конкуренції на ринку лізингових послуг, забезпечувати рівні можливості доступу до нього. Розвиток лізингових відносин в Україні сприятиме формуванню інфраструктури ринку лізингових послуг, яка включатиме підготовку кваліфікованих кадрів, інформаційне висвітлення послуг, що надаються.

Висновки

Переваги лізингового методу фінансування, особливо в умовах нестабільної економічної ситуації, зумовлюють необхідність подальшого розвитку ринку лізингу в Україні, який забезпечить довгострокове фінансове забезпечення інноваційного відтворення основних засобів реального сектору економіки. Використання лізингу дає можливість підприємствам знизити фінансове навантаження, пов'язане із залученням власних коштів для придбання обладнання, а також зменшити оподатковуваний прибуток.

Підвищення активності ринку лізингу можливе на основі використання інноваційного обладнання, що дасть змогу залучати нових клієнтів-виробників у лізингові відносини. Сьогодні в Україні зареєстровано понад 200 лізингових компаній, але активно працюють на ринку не більше 20–30. Доцільна подальша концентрація ринку шляхом об'єднання малих лізингових компаній.

Потребує удосконалення інституціональне середовище щодо укладання лізингових угод

на основі використання світового досвіду. Необхідно утворювати кредитні бюро, які накопичують інформацію про попередні кредитні історії потенційних клієнтів. Таким чином, лізингові компанії можуть отримати повну достовірну інформацію про платоспроможність і бізнесову

порядність лізингоотримувача. Це прискорить і спростить процедуру укладання лізингових угод, слугуватиме збільшенню їх кількості та обсягів, сприяючи оновленню та модернізації основного капіталу галузей промисловості.

1. Голубка О. Лізинг: стан розвитку в Україні [Електронний ресурс] / О. Голубка. – Режим доступу: http://conftiapv.at.ua/publ/konf_6_7_12_2012_%20r/sekcija_5_ekonomichni_nauki/lizing_stan_rozvitku_v_ukrajini/53-1-0-2122
2. Ковальчук М.О. Проблеми та перспективи розвитку лізингових відносин в Україні [Електронний ресурс] / М.О. Ковальчук. – Режим доступу: iconf.org.ua/konferencii/konferencii2013/pravo-ukraina-ochima-majbutnih-faxivciv09-04-2013/sekcija-4-gospodarske-pravo-i-gospodarskij-proces-finance-pravo/109-problemi-ta-perspektivi-rozvitku-lizingovih-vidnosin-v-ukrajini.html
3. Кузнецов Н.В. Подходы к построению системы управления развивающейся инновационной компанией / Н.В. Кузнецов // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 9 (147). – С. 359–367.
4. Лізинг стає запорукою зростання інвестицій в економіку – підсумки діяльності лізингодавців за 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uul.com.ua/press/events/item_436/
5. Підсумки діяльності лізингодавців за 2011 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uul.com.ua/files/2011_ukr.pdf
6. Підсумки діяльності лізингодавців за 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uul.com.ua/files/Q4_2012_ukr.pdf
7. Підсумки ринку лізингу за 2012-й рік і перший квартал 2013-го [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kvanta.co.ua/uk/leasing/43-pidsumki-rinku-lizingu-za-2012-j-rik-i-pershij-kvartal-2013-go>

1. Golubka O. Leasing: state of development in Ukraine [Electronic source]. – Access mode: http://conftiapv.at.ua/publ/konf_6_7_12_2012_r/sekcija_5_ekonomichni_nauki/lizing_stan_rozvitku_v_ukrajini/53-1-0-2122 [in Ukrainian]
2. Kovalchuk M.O. Problems and perspectives of development of leasing relations in Ukraine / [Electronic source]. – Access mode: iconf.org.ua/konferencii/konferencii2013/pravo-ukraina-ochima-majbutnih-faxivciv09-04-2013/sekcija-4-gospodarske-pravo-i-gospodarskij-proces-finance-pravo/109-problemi-ta-perspektivi-rozvitku-lizingovih-vidnosin-v-ukrajini.html [in Ukrainian]
3. Kuznetsov N.V. Approaches to construct the management system of developing innovative company // Actual problems of economy – 2013. – No. 9 (147). – P. 359–367. [in Russian]
4. Leasing is a guarantee of investments flow increasing in economy – summary on the activity of leasing companies in 2012 [Electronic source]. – Access mode: http://www.uul.com.ua/press/events/item_436/ [in Ukrainian]
5. Summary on the activity of leasing companies in 2011 [Electronic source]. – Access mode: http://www.uul.com.ua/files/2011_ukr.pdf [in Ukrainian]
6. Summary on the activity of leasing companies in 2012 [Electronic source]. – Access mode: http://www.uul.com.ua/files/Q4_2012_ukr.pdf [in Ukrainian]
7. Summary on leasing market in 2012 and first quarter of 2013 [Electronic source]. – Access mode: <http://www.kvanta.co.ua/uk/leasing/43-pidsumki-rinku-lizingu-za-2012-j-rik-i-pershij-kvartal-2013-go> [in Ukrainian]

Дата подання рукопису: 05.05.2014 р.